

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת בהעלתך | תשפ"ה | גיליון 51

כיצד מתמודדים עם

תסמונת

שטוקהולם?

על תופעה של

געגוע לשבי

עמוד 37

כיצד התורה

מגדלת אותנו?

ואהיה אצלו אמן

חלק א'

עמוד 21

הדיון על גיוס בני

הישיבות – מה

הקשר לפרשת

השבוע?

"תורתנו מגן לנו"

עמוד 8

עלון מעמקים משתדרג!! בואו להשפיע!!
כתבו לנו:
מאיזה מדור אתה הכי נהנה?
במה עלון מעמקים מוסיף לך?
איזה דברים לדעתך צריך לשפר?
שלחו לנו למייל shiurimshapira@gmail.com
או התקשרו לטלפון 0537246111
בין העונות יוגרל חוברת/ספר של הרב יצחק שמירא - 5 זוכים!

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

נפתח בארבעה מאמרים קצרים על הפרשה: מה לענות למי שמתלונן, תורתו מגן לנו, איך אפשר לחיות עם ה' ועל תלונות, צדיקים 'מנותקים' ומוסר ההשכל עבורנו.

גם השבוע, אנו ממשיכים להעמיק במהותה של התורה...

השיעור המרכזי על העלון הוא על מאמר ואהיה אצלו אמון בליקוטי תורה. בשבוע הבא בע"ה יתפרסם חלק ב' של השיעור.

לאחר מכן מאמר בתורת הנפש – על תופעה של געגוע לשבי.

ולבסוף, שו"ת יסודי בעבודת ה', למה אנו לא מרגישים שיוצא לנו משהו מלימוד התורה.

לא מוותרים על התבוננות בסיפורי צדיקים – עיינו במאמר 'לחיות עם ה'.

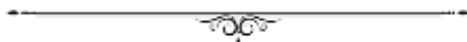
שבת שלום ומבורך, המערכת

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון 0537246111 – יוסף חיים

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149

מה לענות למי שמתלונן?

גם בפרשת בשלח וגם בפרשת בהעלותך בני ישראל מתלוננים על לחם ועל בשר. ההבדל בין שתי הפרשיות מלמד אותנו איך להתייחס לאוכל שאנחנו אוכלים

גם בפרשה שלנו וגם בפרשת בשלח בני ישראל יוצאים לדרך ומתלוננים, ובשני המקומות התלונות דומות: בפרשת בשלח בני ישראל מתלוננים שאין להם לחם ובשר "בשבתנו על סיר הבשר, באכלנו לחם לשובע", וגם בפרשה שלנו בני ישראל מתלוננים על הלחם והבשר "ויאמרו מי יאכילנו בשר... ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו".

אמנם יש הבדל גדול בין שני המקרים: בפרשת בשלח בני ישראל נמצאים כחודש לאחר יציאת מצרים, כאשר בכל החודש הזה הם לא הגיעו למקום בו אפשר להצטייד בלחם. כאשר בפרשת בשלח בני ישראל בקשו לחם, הם דאגו לעצם הקיום שלהם, שלא "להמית את כל הקהל הזה ברעב". כיוון שהם דאגו לעצם הקיום שלהם, חכמינו אומרים שלחם הם שאלו כהוגן, שכן הלחם באמת נוגע לעצם הקיום, ולעומת זאת בשר הם שאלו שלא כהוגן, כיוון שבשר לא נוגע לעצם הקיום.

לחם ובשר – מה ההבדל?

כאשר אדם אוכל הוא עומד מול ה' שנותן לו את האוכל, כמו שכתוב "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". ביחס שבין המקבל לנותן, יש הבדל בין לחם לבשר: בלחם אין מישהו בעל רוח חיים, וקל יותר לאדם לשים לב שה' הוא הנותן לו את האוכל. לעומת זאת בבשר יש מישהו בעל רוח חיים, שהאדם לוקח לו את החיות בשביל החיות של עצמו. לכן בבשר יותר מודגש שהאדם לוקח לעצמו חיים בשביל עצמו, מאשר שהוא מקבל חיים ממי שנותן לו חיים. כמובן, גם כאשר האדם אוכל לחם הוא יכול להרגיש שהוא לוקח ולא מקבל.

אבל בלחם, כיוון שהאדם לא לוקח חיים לבעל חיים אחר, קל לו יותר להרגיש שהוא מקבל מאשר לוקח.

לכן כאשר בני ישראל בקשו לחם ובשר בפרשת בשלח, חכמינו אומרים שלחם הם בקשו כהוגן, כיוון שהם בקשו לחם כדי שה' יקיים אותם, ולעומת זאת בשר הם בקשו שלא כהוגן, כיוון שבאכילת הבשר לא מודגש שה' מקיים אותם.

מספיק להתלונן!

לעומת פרשת בשלח, פרשת בהעלותך מדברת על תקופה שבה בני ישראל מקבלים למעלה משנה לחם מן השמים בכל יום, והתלונות של בני ישראל לא מגיעות מתוך דאגה לעצם הקיום.

בתלונה הראשונה לא כתוב בכלל על מה העם מתלוננים, והמשמעות היא שלפעמים האדם סתם מתלונן. בלי שתהיה לכך סיבה.

התגובה של ה' לתלונה כזו היא אש שבוערת במחנה. אש של ה' היא כמו כעס של ה', כמו שכתוב כאשר ה' כועס "עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל" (תהלים יח). על האדם לצייר לעצמו שכאשר הוא מתלונן ונרגז – זה מעצבן, וה' מתעצבן על כך, כביכול.

למה הדבר דומה? כאשר ילד מתלונן, הוא נתון מאוד בכך ש'מגיע לו', וכולם צריכים לשרת אותו ולדאוג לו, ולכן הוא מרשה לעצמו להתלונן. אם ההורים שלו יגידו לו שהוא מתנהג בצורה מעצבנת, זה 'נער' אותו ויאפשר לו לשים לב שיש עוד אנשים מסביבו.

זוהי המשמעות של הפסוק "ותבער במ אש ה'" בעבודת ה': על האדם לצייר לעצמו שכאשר הוא מתלונן ונרגז, זה מעצבן. האדם בוחר להרגיש שאין טעם בחיים, ולהדגיש את המקום הזה, וזה מעצבן. כאשר האדם ישים לב לכך שזה מעצבן, זה יעזור לו להפסיק להתלונן, ולחפש להיות חלק מעבודת ה'.

תאוות הבשר – הרגשת החיים הגשמיים

לאחר מכן בני ישראל מתאוים לבשר, כי הם לא רוצים רק את המן. מה ההבדל בין מן לבשר? כאשר האדם אוכל בשר, הוא עסוק מאוד בכך שהוא חי, ולא מעניין אותו דברים אחרים, אפילו לא החיות של מי שממנו הוא ניזון. לעומת זאת המן הוא קל ואוורירי, והאדם לא נתון במה שהוא אוכל, אלא בכך שה' נותן לו את האוכל.

כאשר בני ישראל מתלוננים ואומרים שהם רוצים בשר, ולא רוצים רק מן, הם מתכוונים לומר שהם רוצים להרגיש את החיות שלהם, ולהיות נתונים בכך שהם חיים, ולא רק בכך שה' הוא המחיה אותם. הם רוצים לומר שאם הם לא מרגישים שהם רוצים את החיים שלהם מאוד, ומעדיפים את החיים שלהם על פני כל מה שסביבם – החיים שלהם הם לא מספיק ממשיים. הם אוכלים את המן ולא מרגישים שהמן נותן להם תחושה שהחיים שלהם ממשיים, ולכן הם רוצים בשר.

שבעים הזקנים – שבעים מחיות אלקית

על התלונה הזו ה' כן מגיב, ולא רק אומר שזה מעצבן, והתגובה מתחלקת לשני חלקים: למשה רבינו ה' אומר לאסוף שבעים איש מזקני ישראל, ולהאציל עליהם מהרוח אשר עליו, ולבני ישראל הוא מביא שליו, ואומר להם שהשליו יצא מאפם, ולבסוף מתו העם המתאוים.

את המספר שבעים ניתן לקרוא גם מלשון שובע¹, ולפי זה ה' אומר למשה רבינו לאסוף אליו אנשים שבעים. משה רבינו עצמו לא מחפש שובע, ולא מעניין אותו להרגיש שבע, אלא מעניין אותו רק רצון ה' מצד עצמו. אבל יש צדיקים שהם לא משה רבינו, והם מרגישים שעבודת ה' משביעה אותם, ועושה את החיים שלהם לממשיים. כמו שמסופר על ר' נחום מטשרנוביל שהוא היה משמין מאמירת "אמן יהא שמיה רבה".

¹ ראה ברכות יד. "אל תקרי שבע אלא שבע", וכן לצד השני בערכין יג: "אל תקרי שובע אלא שבע".

שתי תשובות של ה' לתלונת בני ישראל

כאשר בני ישראל מתלוננים ואומרים שהם רוצים להרגיש את החיות שבהם, ולהיות נתונים בכך שהם חיים – ה' עונה להם בשתי תשובות: ראשית, עבודת ה' יכולה לתת לאדם תחושה של שובע, תחושה של חיות. שנית, אם האדם יחפש להיות נתון כולו בתאוות גשמיות, התאוות יקברו אותו. בתחילה הוא יחשוב שהוא רוצה את התאוה, לאחר מכן התאוה כבר 'תצא לו מהאף', אבל הוא כבר התמכר אליה ולא יכול לעזוב אותה. הוא יהיה עסוק בצורך לספק את התאוה, וזה לא יתן לו חיות, וזה לא מה שהוא מחפש.

תורתו מגן לנו?

ויהי בנסוע הארון ויאמר משה – מה בעצם משה אומר? האם יש קשר לתלונות בני ישראל? מה מבטאים העונשים אותם מקבלים בני ישראל?

חלק ניכר מפרשתנו מתאר את תהליך יציאת בני ישראל למסעות במדבר, החל מסדר נסיעת השבטים וכלה בחצוצרות המסמנות לעם מתי עליו לצאת לדרך. כהמשך לתיאור זה מתארת התורה את תהליך יציאת ארון הברית לדרך "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך וינסו משנאיך מפניך". פסוק זה מתאר את כוחו של הארון בניצוח האויבים. כאשר עם ישראל יוצא למלחמה הארון הולך לפניו והאויבים נופלים לפניו. המחשה לדבר זה ניתן לראות בחטא המעפילים, לאחר שעם ישראל חוטא בחטא המרגלים ומשה מוכיח אותם על חטאם, רבים מעם ישראל אומרים שהם רוצים לעלות להילחם בכנענים. משה אומר להם שלא יעלו להילחם, כי ה' לא יעלה איתם וממילא הם יפלו לפני אויביהם. בשלב זה התורה אומרת שארון הברית 'לא ימיש מתוך המחנה', הארון לא יוצא איתם למלחמה וממילא אינו נלחם להם והם ניגפים לפני אויביהם.

מיד לאחר פרשיה נסיעת הארון, מתוארות שתי תלונות של בני ישראל על משה, לכאורה ללא כל סיבה. כעת עלינו לשאול שתי שאלות: א. מדוע בני ישראל מתלוננים? ב. מה הקשר לפרשת ויהי בנסוע הארון?

אוהבים את קשיי המציאות

כאשר הארון יוצא לדרך משה רבנו אומר 'קומה ה' ויפוצו אויביך וינסו משנאיך מפניך'. משה רבנו מתאר מציאות מושלמת, אנו נישא את ה' בתוכנו, ממילא האויבים ינוסו, וכל המציאות תסתדר על הצד היותר טוב. כך משה רבנו מסתכל על העולם, הוא נתון כל כך חזק בקשר עם ה' והוא רואה את המציאות רק

איך שה' בונה אותה וממילא כאשר נהיה כלים לגילוי ה', הוא יסדר את המציאות בצורה הכי מושלמת.

מיד לאחר פרשיה זו התורה מספרת לנו על פרשיית המתאוננים:

"ויהי העם כמתאננים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה. ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש. ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה בם אש ה'".

התיאור בפרשיה זו קצר מאוד וכלל לא ברור מהי טענתו של העם ומה חטאו, וממילא מדוע ה' כועס עליהם כל כך. אך לאחר שאנו שמים לב שפרשיה זו מגיעה מיד לאחר תיאורו של משה את המציאות אנו יכולים לנסות להבין. משה רבנו מתאר מציאות מושלמת, שאינה מוצאת חן בעיני העם. העם מרגיש שמציאות מושלמת זו, אינה ממשית דיה, היא אוורירית מידי. כאשר אנו חשים את קשיי המציאות, אנו מתמודדים, נופלים וקמים – אנו מרגישים שאנו קיימים. אך אם הכל פשוט, הכל בסדר – אנו מרגישים תלושים. אם נשים אדם מסוים במציאות בה כל חשק או רצון שלו מיד יתקיים, פעמים רבות הוא לא ישמח במציאות זו, הוא ירגיש שאין משמעות למציאות שלו.

כאשר עם ישראל מתאונן, הוא כביכול אומר שהוא מעדיף את קשיי המציאות על פני הקשר הטוב עם הקב"ה. על המילה מתאוננים רש"י כותב 'אין מתאוננים אלא לשון עלילה מבקשים עלילה האיך לפרוש מאחרי המקום'. העם מעדיף לא להיות קשור לקב"ה, כדי שמציאותו תהיה ממשית יותר, ולכן הוא מחפש עלילות כדי להתנתק ממנו.

העונש על חטא זה הוא שבוערת בם אש ה', עונש זה הוא בעצם תוצאה של אותו חטא. לאחר שעם ישראל מסתכל על הציור של משה רבנו כמציאות מושלמת שאינה ממשית מספיק, הוא מרגיש שהכל רע. הציור שמשה מצייר הוא רע כי אינו ממש-מציאותי, והמציאות כמו שהיא בלי ה' גם היא קשה ורעה. מבחינת עם ישראל הקב"ה גרם להם להרגיש שהכל הכל רע, הם בעצם מקנאים בה' ובמציאות הטובה מידי וממילא רעה מידי שהוא צייר להם, ותחושה זו שורפת אותם מבפנים.

העונש שבא עליהם בפועל שבערה בהם אש ה', הוא רק ביטוי חיצוני לתחושה שהם חשו בתוכם.

מתאווים לתענוג גשמי יותר

מיד לאחר חטא המתאוננים ישנו חטא נוסף 'והאספסוף אשר בקרבו התאוותאווה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר'. כפי שנכתב, בחטא המתאוננים הוויכוח בין עם ישראל לה' הוא האם עדיף את המציאות על קשייה או את הקשר עם ה', בחירה זו גורמת להם לקנאות בקב"ה וממילא בוערת בהם אש ה'.

פעמים רבות אנו מוצאים שאדם שנתקל בקשיים נפשיים, מרגיש שהמציאות רעה מאוד. כתוצאה מתחושה זו הוא מתחיל לרחם על עצמו, וההמשך הישיר זה נפילה בתאוות. תהליך זה מבטא בדיוק את התהליך שקורה בעם ישראל בשני חטאים אלו. בתחילה הם מרגישים שהכל רע והם מקנאים בקב"ה, ומיד לאחר שהם נשרפים, 'האספסוף אשר בקרבו התאוותאווה'.

כפי שנכתב, חטא המתאוננים הביא לשריפה של מי שמקנאים בה'. על חטא המתאווים כתוב: 'הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף ה' חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאוד'. הרצון העז של העם להרגיש את החיות המגושמת הוא זה שהורג אותם. ניתן דוגמא לדבר זה: כאשר בחור נוסע ברכב במהירות גבוהה בצורה המסכנת את חייו, הוא רוצה להרגיש חזק את ההתגשמות החיים. אך כאשר בחור זה יעבור תאונה קטלנית לא עלינו, הוא כבר לא ירגיש יותר את החיים.. הרצון של הנהג להתגשמות תחושת החיים, הוא זה שהורג אותו. בדיוק זהו עונשם של העם המתאווים, הם כל כך נתונים ברצון להתגשמות, עד שרצון זה עצמו מנתק אותם מה' ולבסוף הורג אותם.

אלדד ומידד – חיבור בין הגשם והרוח

תוך כדי פרשיית המתאווים, ה' אומר למשה לאסוף שבעים איש מזקני ישראל כדי שתנוח עליהם רוח ה'. מיד לאחר מינוי שבעים הזקנים, מגיע שליח למשה שאומר לו 'אלדד ומידד מתנבאים במחנה'. חז"ל אומרים שנבואתם של אלדד ומידד הייתה 'משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ'. לאחר חטא

המתאוננים וחטא המתאונים, הקב"ה אומר כיוון שהעם לא הולך אחר הציור של משה, באמת ההסתכלות שלו לא תצליח, ולכן יהושע הוא זה שיכניס את ישראל לארץ.

את נבואתם אלדד ומידד מתנבאים במחנה, שוב הם אומרים שיהושע הוא זה שיכניס את ישראל לארץ ולא משה. כאשר הם אומרים נבואה זו במחנה, האווירה שנוצרת בעם היא שבאמת משה לא מספיק מציאותי, ואילו יהושע משרתו של משה, האדם שפועל במציאות בשביל משה, דווקא הוא יכול להכניס את ישראל לארץ. וכך העם חושב שיהושע מכניס את ישראל לארץ, בזכות מעלתו על פני משה בהיותו מציאותי יותר. הם טוענים שכדי להכניס את עם ישראל לארץ, צריך מישהו שישלב בין תורתו של משה לבין המציאות הגשמית על כל מורכבותה.

כתגובה לנבואתם של אלדד ומידד יהושע אומר 'אדוני משה כלאם'. יהושע לא אוהב את האווירה שנוצרת בגלל הנבואה של אלדד ומידד והפצתה במחנה. יהושע יודע שכל הכוח שיש לו, נובע אך ורק מנאמנותו המוחלטת למשה. משה רואה את המציאות הגשמית כלא ממשית, יהושע יודע שכל כוחו מגיע רק מהסתכלות זו של משה. בעצם התחושה שנוצרה היא שכוחו של יהושע להכניס את ישראל לארץ נובע מהחיבור שיש לו למציאות הגשמית, בעוד שמשה רבנו נראה להם כמנותק. אך יהושע טוען שכל כוחו אינו נובע מהקשר למציאות אלא מביטולו למשה ולתורתו. יהושע חושב שאם העם יתנהל בביטול למשה בכניסתו לארץ כך הם ינצחו במלחמות, ואם הם יחשבו שזה תלוי בקשר שלהם למציאות, הם לא ינצחו במלחמות.

משה רבנו עונה ליהושע 'המקנא אתה לי, ומי יתן כל עם ה' נביאים'. משה עונה ליהושע על טענתו, שהעיקר זה שהם מתנבאים ומדברים בשם ה'. אמנם חשוב שהקשר לקב"ה יהיה העיקר ולא הקשר למציאות, אבל כיוון שהם מתנבאים ומדברים בשם ה' הם בעצם קשורים לקב"ה.

סיכום הטענות

משה טוען שהמציאות הגשמית אינה משמעותית, העיקר שהיא משמשת ככלי לגילוי ה'. והארון ובתוכו התורה יכולים להילחם בשביל עם ישראל.

בחסא המתאוננים העם טוען שהוא מעדיף את קשיי המציאות הממשית על פני המציאות המושלמת של משה, מפני שהם חשים אותה כלא ממשית.

בחסא המתאווים העם רוצה תענוג גשמי יותר.

אלדד ומידד טוענים שמי שצריך להנהיג צריך לחבר בין גשמיות לרוחניות.

יהושע טוען שכל כוחו להשפיע על המציאות נובע אך ורק מהביטול שלו למשה רבנו ולתורתו.

(משימה: נסו להקביל את הטענות לדיון המתרחש כיום בארץ ישראל על גיוס בני הישיבות... בהצלחה).

איך אפשר לחיות עם ה'

אהרן ומרים נוטעים בתוכנו את תחושת הגעגועים והקרבה לה', אבל הבסיס לעבודת ה' הוא התחושה שמציאות ה' היא המציאות הממשית, ואת זה אנחנו מקבלים ממשה רבינו

אהרן ומרים מדברים בצורה לא טובה ולא נכונה על משה רבינו. לכאורה זוהי פרשיה שצריכה להישאר בין שלושת האחים הצדיקים, משה אהרן ומרים. אבל התורה כותבת לנו את הסיפור הזה באריכות, וגם עם ישראל נשאר עוד שבוע במקומו בעקבות הסיפור הזה, ולא התקדם לקראת ארץ ישראל. כלומר זוהי פרשיה שכל עם ישראל צריך לדעת עליה, גם באותו הזמן וגם לדורות. מה עלינו ללמוד מהסיפור הזה בעבודת ה'?

לקבל מהצדיקים

כל אחד אחד משלושת הצדיקים הללו, משה אהרן ומרים, מלמד אותנו משהו בעבודת ה'. יותר מזה: לא רק שהצדיקים הללו מלמדים אותנו משהו בעבודת ה', אלא גם בתוך כל אחד מישראל יש מקום בנפש שהוא מקבל מאותם הצדיקים.

כתוב בחסידות (פרק מב בתניא) שלכן יש צדיקים שנקראים 'רועים', כיוון שהם מזינים את עם ישראל ברוחניות. כשם שאוכל נבלע בדמו של האדם ונעשה חלק ממנו, כך גם מה שאנחנו מקבלים מהצדיקים הללו לא נשאר רק כלימוד חיצוני, אלא נעשה חלק מהנפש של כל יהודי. מה אנחנו מקבלים מכל אחד מהצדיקים הללו, ממשה אהרן ומרים?

ה' הוא המציאות

כתוב בתניא (שם) שמה רבינו הוא הדעת שבכל נפש מישראל. דעת היא התקשרות חזקה, שמה שחשבתי בשכל, נעשה המציאות שלי.²

בתפיסה הראשונית שלנו, ב'טבע הראשון', העולם הנפרד מה' נראה לנו המציאות הממשית, ומציאות ה' היא משהו נוסף שאנחנו לומדים עליו. אבל אצל משה רבינו זה בדיוק הפוך. כשם שאנחנו תופסים בטבע הראשון את מציאות העולם הזה כממשית, כך משה רבינו תופס את מציאות ה' כמציאות הממשית, ולעומת זאת את העולם הזה משה רבינו תופס כמציאות חולפת, שאין לה קיום מצד עצמה.

מה שכתוב בתניא שמה רבינו הוא הדעת שבכל ישראל פירושו הוא שאצל כל יהודי יש מקום בנפש שהוא תופס את המציאות כמו משה רבינו, שה' הוא המציאות הממשית, והעולם הזה הוא מציאות חולפת. המקום הזה מוסתר בתוך הנפש, אבל הוא קיים אצל כל אחד, וכל אחד צריך לעמול ולחשוף אותו.

את היכולת להסתכל כך על המציאות מקבל כל יהודי ממה רבינו. מה אנחנו מקבלים מאהרן ומרים?

געגועים והתעלות

אהרן הכהן מעלה את כל היהודים מלמטה למעלה. כתוב בתחילת הפרשה על אהרן הכהן "בהעלותך את הנרות", ומוסבר בחסידות³ שהכוונה היא שהוא מעלה את כל נשמות ישראל להתקרב לה'. תחושת ההתעלות והקירוב לה' שיש

זה ומדה זו, לקשר דעתו בה', יש בכל נפש מבית ישראל ביניקתה מנשמת משה רבינו עליו השלום. רק מאחר שנתלבה הנפש בגוף, צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכפלת".

³ ראה בלקו"ת על הפרשה.

² כהמשך לשון התניא שם: "אך עקר הדעת אינה הידיעה לבדה, שידעו גדלת ה' מפי סופרים ומפי ספרים; אלא העקר הוא להעמיק דעתו בגדלת ה', ולתקע מחשבתו בה' בחזק ואמץ הלב והמח, עד שתהא מחשבתו מקשרת בה' בקשר אמיץ וחזק, כמו שהיא מקשרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו. כנודע שדעת הוא לשון התקשרות, כמו: "והאדם ידע" וגו'. וכח

בכל נפש מישראל מקורה ושרשה באהרן הכהן, שהוא המעלה את כל המציאות להתקרב לה'.

למה הדבר דומה? כאשר אדם עומד ליד צדיק שמתפלל בדבקות, או מתמסר לגמרי לעזור ליהודי אחר וכדומה, הרבה פעמים זה גורם גם לאדם לצאת קצת ממקומו, ולהיות עסוק פחות בעצמו ויותר בהתעלות ובקרבת ה'. כלומר הרבה פעמים זה לא רק גורם לאדם לחשוב שהתעלות זה דבר חשוב, אלא זה גם מזיז את האדם בפועל, וגורם גם לו להתעלות קצת.

כל אדם מתעלה בעקבות צדיק שקשור אליו לפי שורש נשמתו. אבל אהרן הכהן הוא הגורם לכל ישראל להתעלות ולחפש את קרבת ה', ותחושת אהבת ה' שיש בכל נפש מישראל מקורה באהרן הכהן.

מרים קשורה לצימאון של עם ישראל לה'. בזכות מרים היה לבני ישראל מים במדבר, והמים האלו נקראים על שמה - באר מרים. בעוד אהרן נוטע בלב כל ישראל את תחושת ההתעלות והקירוב לה', מרים נוטעת את תחושת הצימאון והגעגועים לה'.

הצימאון קשור למרירות על המרחק מה', ולכן שמה של מרים הוא גם מלשון מרירות. אבל יחד עם זה המרירות נמתקת בגעגועים לה', כשם שנמתקו המים שבני ישראל שתו בצאתם ממצרים. געגועים הם עצבות מתוקה, או מתיקות כואבת, כיוון שמורגשים בה גם המרחק מה', אבל גם התקווה והידיעה שה' רוצה בנו ורוצה שנתקרב אליו, וזה ממתיק את המרירות והופך אותה לגעגועים.

העיקר - המציאות האלקית

לפעמים אדם יכול לחשוב שהגעגועים וההתעלות הם העבודת ה' שלו, והם המציאות הרוחנית שבה עליו להיות. החוויה הרוחנית של הגעגועים ושל קרבת ה' היא חזקה מאוד, ולפעמים האדם חושב שזוהי עיקר המטרה. בדקות, כך חשבו גם אהרן ומרים, שאין הבדל בין הנבואה שלהם לנבואה של משה רבינו - "הרק אך במשה דיבר ה', הלא גם בנו דיבר!".

אבל באמת עיקר עבודת ה' היא לא החוויה הרוחנית, גם אם היא חוויה חזקה ביותר של געגועים ושל התעלות, אלא העיקר הוא הדעת שאנחנו מקבלים ממשה

רבינו, שהמציאות היא מציאות אלוקית. כל עוד האדם לא מודע לכך, החוויה הרוחנית עלולה להיות דמיונית וללא בסיס.

כך ה' אומר לאהרן ומרים "אם יהיה נביאכם... במראה אליו אתוודע, בחלום אדבר בו". אצל כל הנביאים דבר ה' הוא כמו חלום, ולא כמו מציאות ממשית. לעומת זאת משה רבינו "בכל ביתי נאמן הוא". משה רבינו נמצא בבית של ה', ולא במציאות נפרדת. אצל משה רבינו כל המציאות היא הבית של הקדוש ברוך הוא, וה' הוא לא אורח ובוודאי לא דמיון.

סיפורי צדיקים

כאשר אדם חושב שעיקר עבודת ה' היא החוויה הרוחנית, הרבה פעמים קשה לו לשמוע סיפורים על צדיקים גדולים, שרחוקים מאוד מהמציאות שלו. אבל באמת על האדם לדעת שיש בתוכו מקום בנפש שבו המציאות היא מציאות אלוקית ולא נפרדת, ושאצל הצדיקים המציאות היא מציאות אלוקית, ובין הצדיקים יש בכל דור צדיקים מיוחדים שהעניין שלהם הוא להנחיל זאת לכולם.

זה מה שבא ללמד אותנו הסיפור הזה שבסוף פרשת בהעלותך. משה רבינו הוא צדיק גדול שפרוש מכל מציאות העולם הזה, ודווקא לכן אנחנו שומעים את הסיפורים עליו בקריאת התורה, וכך אנחנו נכנסים לתוך הסיפור שלו, שבו ה' הוא המציאות הממשית.

כשם שאנחנו שומעים את הסיפורים על משה רבינו וזה מנכיח אצלנו את המקום בנפש שבו המציאות היא מציאות אלוקית, כך כל סיפורי הצדיקים מגלים ומנכיחים בתוכנו את המקום הזה, וגורמים שהמקום הזה בנפש יתפוס יותר מקום, ולא יידחק לשולים.

על תלונות, צדיקים 'מנותקים' ומוסר ההשכל עבורנו

פרשתנו, פרשת בהעלתך, מגיעה כאשר מאחוריה כבר כמה וכמה משברים שעוברים בני ישראל במדבר, כמו חטא העגל וחטא נדב ואביהוא.

אך בעוד שמשברים אלו נראים רחוקים מחיינו – אין לנו כל כך משיכה לעבודה זרה וגם לא קורה לנו שאנו צריכים להיזהר מהקרבת אש זרה על המזבח – הרי שהמשברים אותם עוברים בני ישראל בפרשתנו – תלונות על הנהגת ה' – נראים לנו מוכרים ומלווים את היום-יום שלנו, שהרי גם אנו יכולים למצוא את עצמנו פעמים רבות מתלוננים על דברים שלא הסתדרו לנו.

חטא המתאוננים ובכיית העם למשפחותיו מובילים את משה להרים את ידיו וקצת 'להתייאש' מעם ישראל. מה קורה מיד בעקבות כך? וכיצד זה קשור לעבודת ה' של כל אחד ואחת מאיתנו?

'אין לי כבר כח...'

כאשר קוראים את הפרשה שלנו רואים שהבעיה של עם ישראל היא שהם מתלוננים בלי הפסקה, 'קוטרם' בשפת העם...

בתחילה 'ויהי העם כמתאוננים', מתואר שהעם מתלונן אפילו בלא סיבה. בהמשך, על אף שהעם פוגש במדבר את השראת ה' במשכן, את ענני הכבוד ואת כל ניסי ה' איתו, האספסוף מסית אותו לבכות על המזון הניתן לו ועל כך שאין לו בשר לאכול.

בנפש, התלונה הראשונה מאד מוכרת לנו, וגם ביחס לתלונה השניה, קורה לא אחת שעל אף שאנו מבינים את חשיבות של הקשר עם ה' ותורתו אנו נמשכים לתאוות קלות וקטנות.

מה תגובת ה' לתלונות?

ביחס לתלונה הראשונה ה' פשוט מבעיר את האש שאוכלת 'בקצה המחנה', ומיד העם צועק למשה שיתפלל לה' והאש שוקעת. ניתן להמשיל את זה לאחד שמתלונן למי שמופקד על שלומו, וכאשר הוא כועס על תלונת השוא המתלונן פוסק מתלונותיו ורק מבקש שהכעס עליו יעצור.

נראה די פשוט, אך התגובה לתלונה השניה כבר מסתבכת...

צדיק מבין מצוקות של אנשים פשוטים?

לאחר שהעם 'בכה למשפחתיו' ומתלונן על האוכל הניתן לו, נראה שמשה כבר לא עומד בזה. הוא פונה לה' ואומר שאינו יכול עוד:

ויאמר משה אל ה': למה הרעת לעבדך ולמה לא מציתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי: האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחייך כאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבותיו:

מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה: לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני: ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי:

משה בעצם אומר לה' – 'מלכתחילה אני רוצה שהעם רק יעסקו בתורה שהורדתי להם, כעת כשהם עסוקים בדברים כל כך קטנים אני לא מצליח להיכנס למשא ומתן איתם על זה'. באמירתו 'מאין לי בשר' משה אומר שהוא לא מצליח 'לרדת כל כך נמוך' ולהתעסק עם בעיות כאלו.

ומה ה' עונה? ה' אומר שאכן הפער בין משה ובין העם גדול עד שצריך שבעים זקנים שיהיו המתווכים בינו ובין העם. אך בד בבד הוא מראה למשה שיש

לכך מחיר – בטקס האצלת הרוח על הזקנים אלדד ומידד נשארים במחנה ומתנבאים על כך שמשה אינו מכניס את עם ישראל לארץ ישראל.

כלומר, המחיר לכך שמשה מתנער מהדברים הנמוכים הוא שהוא אכן לא מצליח להיכנס לתוך המציאות הגשמית ולהנהיג אותה, היא ארץ ישראל.

משה הוא הצדיק, ומוסר ההשכל מהמובא עד כאן הוא שהצדיק הרוצה להנהיג את העם זקוק למאמץ רב בכדי להצליח לרדת לתוך המציאות ולהנהיג אותה.

אך את מוסר ההשכל הנוגע לאנשים כערכנו אנו למדים בעיקר מהמשך הסיפור.

להסתדר בלי משה...

בהמשך הסיפור, אהרן מצטרף למרים המבקרת את משה על כך שפרש מאשתו, ובעקבות כך מרים לוקה בצרעת, משה מתפלל עליה והעם מחכה לה ואינו נוסע עד שהיא נרפאת.

מה קורה כאן?

כאשר אנו רואים את משה – וכל צדיק אחר – שאינו מצליח לרדת לגמרי ולהתעסק עם הבעיות הכי קטנות של המציאות, יכולות להיות לנו שתי תגובות אפשריות:

האחת – לומר שאם כך אין אנו זקוקים לו ונסתדר גם בלי צדיק שכזה. השניה – להתעקש ולומר שהקשר איתו חשוב לנו יותר מכל, בלעדיו לא תהיה נוכחות אלקית גמורה בתוך העם, ועל אף בעיית 'חוסר התקשורת' שלו עם המציאות הוא קריטי לקשר שלנו עם ה'.

חטא אהרן ומרים הוא בעצם בחירתם באפשרות הראשונה.

לאחר שמשה לא הצליח לרדת אל תוך המציאות, אומרים אהרן ומרים שאכן יש למשה בעיה מהותית, ומאותה סיבה שלא הצליח לתת מענה לבעיות העם הוא

אינו מצליח לחיות עם אשתו, הוא מרומם מידי ואולי אי אפשר שהוא ינהיג את העם.

ה' מעיד על משה 'פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות', הוא אינו ככל הנביאים שהקשר עם ה' נראה להם כמו חלום, אלא הנוכחות של ה' בחייו היא הדבר הכי משמעותי לו, ובמקום להתפאר בכך ולהודות שזהו הדבר הכי קריטי לעם, אהרן ומרים בוחרים לומר שאי אפשר להסתדר עם צדיק כזה.

ומה מוסר ההשכל עבורנו?

מוסר ההשכל כאן מאד חשוב לכולנו.

לכל אחד מאיתנו יש בנפש 'בחינת משה', חלק מהאישיות לו ברור שיש ה' והוא המציאות האמיתית, ושהמציאות כולה אינה אלא רק התהוות ממנו.⁴ חטא אהרן ומרים כאן הוא בעצם ההדחקה של המקום הזה בתוכנו וחוסר ההזדהות שלנו איתו, וממילא אנו נופלים לשכחת ה' והולכים בשרירות ליבנו.

ההצלחה שלנו לא ליפול לחטא הזה בנפשנו תלויה ברמת החשיבות אותה אנו מייחסים למקום הזה. ככל שנזדהה עם החלק הזה בתוכנו, זה הרוצה קרבת ה' ופשוט לו שהיא הדבר הכי חשוב ומספק, כך נזכה לגלות אותו בכל חלקי האישיות.

בסוף הפרשה העם מחכה למרים, ולאחר שהיא מתקנת את הפגם שלה היא חוזרת להיות זו המביאה את הבאר לעם ישראל ובעצם מרווה את צמאונם – מגלה להם שהצימאון של כל יהודי הוא לקרבת ה' ונוכחות משה בתוך העם היא זו שמרווה את הצימאון הזה.

נזכה לחשוף את הצימאון הזה בתוכנו ולהרוות אותו מה' על ידי צדיקו שבכל דור.

⁴ ראה בהרחבה יותר במאמר "איך אפשר לחיות עם ה'", תחת הכותרת "ה' הוא המציאות".

וַאֲהִיָּה אֶצֶלוֹ אִמּוֹן (ח"א)

שיעור זה ניתן בישיבת 'עוד יוסף חי' בימים שלפני חג מתן תורתנו. היות והנושא כאן הוא התורה שיעור זה שייך לכל השנה כולה, חוץ מהעובדה שבהשג'פ הוא נוגע בכמה נושאים מפרשת 'בהעלותך'. מפאת אריכות הדברים וקוצר הזמן הנכסנו לכאן רק את החלק הראשון, ובעז'ה בשבוע הבא נביא את החלק השני, בחלק השני ישנה השלמה לכל האמור כאן לתמונה כללית

"וַאֲהִיָּה אֶצֶלוֹ אִמּוֹן וַאֲהִיָּה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם יוֹם מוֹשְׁחָקֶת לִפְנֵינוּ בְּכָל עֵת. מוֹשְׁחָקֶת בְּתֵבֶל אֶרֶצוֹ וְשְׁעִשׂוּעִי אֶת בְּנֵי אָדָם".

אלו שני פסוקים מפרק ח' במשלי. זהו פרק יפה מאוד. בו התורה מדברת, אחרי שהיא מתארת באריכות את היחס בינה לבין העולם (החל מפסוק כב), בפסוקים שלנו (ל-לא) היא מדברת על היחס בינה לבין הקב"ה, לכן אלו פסוקים מיוחדים. אח"כ התורה אומרת שכדאי מאוד ללכת עלי, מי שאוהב אותי מרוויח, ומי ששונא אותי מפסיד.

א. וַאֲהִיָּה אֶצֶלוֹ אִמּוֹן

ופ' במדרש רבה ר"פ בראשית "אמון – פדגוג, האיך מה דאת אמר (בהעלותך יא, יב) 'כאשר ישא האומן את היונק', והוא לשון פרנסה, וכן הוא עוד ברבות משפטים פ"ל [כלומר "וַאֲהִיָּה אֶצֶלוֹ אִמּוֹן" הכוונה שהתורה אומרת שהיא מפרנסת ומגדלת. עכשיו השאלה את מי היא מגדלת].

משה רבינו – לא יכול להיות אמון

והענין כי משה רבינו ע"ה אמר להקב"ה (שם יב-יג) "כי תאמר אלי שאהו [את העם, עם ישראל] בחיקך כאשר ישא האומן את היונק כו' מאין לי בשר כו'" [איך אני יפרנס

אותם?] והיינו לפי שהיה במדרגה גבוה "מן המים משיתיהו" [היה בלוע לגמרי בתוך ה', עד שמשכו אותו משם. עד כדי כך שהיה גבוה], עד שהיה "כבד פה" לגבי תשבע"פ "וכבד לשון" לגבי תשב"כ [ועמ"ש מזה בפ' בשלח בד"ה להבין ענין לחם משנה] ולכן אמר "מאין לי בשר" שאין זה בערכו כלל [כלומר אני כל כך גבוה שאני לא יכול לשאת אותם, אין לי איך לתת להם משהו שמזין אותם.⁵ מזה שכתוב בתורה שבכתב ובעל פה קשה לו, כי הוא לא מצליח להביע את הדבר העמוק שיש לו. משה רבינו הוא גבוה הרבה מעל התורה. וגם כשהוא מתאמץ מאוד לרדת, בסוף זה יוצא גרוע, יוצא שהוא מגמגם מרוב שהוא צריך לרדת. לא מצליח לו לרדת. כשבני ישראל שומעים את התורה הם בעיקר תופסים את התוכן. ומשה רבינו אומר "אבל אני בעיקר רוצה שזה יביע את ה', שזה יביע אותי כבלוע בתוך ה'"].⁶ [ועמ"ש מזה בפ' בהעלותך].

רק המן ירד בזכותו, "מזונא דחכמתא" [אין בערכו] של משה רבינו לתת להם בשר, אבל מן הוא כן יכול להוריד להם. כלומר הוא יכול להגיד להם שיאכלו

מצליח שזה יהיה קשור למה שקורה בפנים, זה לא מביע אותו בכלל, אז הוא לא מצליח לדבר, הוא רוצה להגיד משהו וזה לא מה שהוא רוצה להגיד אז יוצא שהוא מגמגם. אז יש כמה דברים שעושים היום למי שמגמגם. יש כאלה שנותנים לו המון תחושה נעימה וביטחון שמאוד רוצים לשמוע אותו וזה מקל עליו, הוא מרגיש שהוא יכול להביע את עצמו בנחת ולא צריך להיות בלחץ. אבל עיקר מה שעוזר היום למגמגמים, למיטב ידיעתי, הוא שמלמדים אותם לנגן. כאשר אדם מנגן הוא יותר נתון באיך שזה מושך אותו מאשר בתוכן שסתם הוא הולך להגיד, ואז זה מאזן לו את מה שמפריע לו בנפש לדבר.

לכן אדמו"ר הזקן דיבר בניגון. הוא רוצה שתשים לב שדיבור הוא הבעה של משהו פנימי. דיבור הוא לא משהו טכני, ידע שאני רוצה להעביר מפה לשם. אם אני אומר שאני מביע את עצמי הכוונה שאני בונה כלי שאני יכול לשרות בו. למה הרב יצחק אוהב לנגן בשיעור? הוא אוהב להרגיש שבשיעור הוא הולך להביע את עצמו. וזה ההסבר לכך שמה רבינו היה מנגן, היה קשה לו להביע את עצמו ולכן הוא היה צריך לנגן כדי להביע משהו.

⁵ קצת דומה למה שדיברנו בפעם הקודמת (בשיעור על התוועדות לג בעומר, טרם פורסם) על דוד המלך, שהכינור שלו מנגן, והוא לומד תורה ועולה לו השחר ואז נכנסים חכמי ישראל והוא מנסה להסביר להם כל מיני דברים והם אומרים לו "לא מפרנס אותנו מה שאתה אומר". אז הוא אומר "תעבדו על זה". זה לא עובד – אז אומר "פשוטו ידיכם בגדוד". תתפרנסו מהמציאות, הוא יורד למצב שלהם.

⁶ כתוב בזוהר (ח"ב קיד:) ומוסבר בחסידות (ראה קונ' ההתפעלות פ"א) שמשנה רבינו רעיא מהימנא היה מדבר הכל בניגון. כך גם מספרים על אדמו"ר הזקן שהיה מדבר רק בניגון.

היום כשרוצים לעזור למגמגם לדבר מלמדים אותו לדבר בניגון קצת. מין מנגינה כזו כשהוא מדבר. למה הוא צריך לדבר בניגון?

הדיבור הוא מורכב משני דברים: גם מהתוכן הפשוט שמצטייר לי, וגם מכך שאני רוצה להביע את מה שיש בנפש ואני עושה את זה על ידי הדיבור.

כאשר האדם מגמגם הכוונה שהוא מרגיש שכשהוא בא לדבר משהו הוא לא

אוכל לא מגושם. מה זה אוכל לא מגושם? זה להגיד שאין תוכן שעומד בפני עצמו אלא הכל זה רק להביע אותי. מה זה שהמן הוא מפרנס? שרואים שהקב"ה רוצה שתחיה. אתה חי מכך שהקב"ה רוצה שתחיה.

כמו ילד שאפשר להגיד שהוא חי מהאוכל ואפשר להגיד שהוא חי מהקשר הטוב עם ההורים שלו, הוא גדל מהחום והאהבה שהם נותנים לו ההורים.

אז משה רבנו אומר: את זה שה' מתענג ממנו ואוהב אותנו את זה אני יכול לתת להם, אבל בשר – כלומר זה שהם עכשיו ירגישו שהם יכולים להחיות את עצמם (כמו שנראה בהמשך) – את זה אני לא יכול לתת להם].

התורה היא אומנת

אבל התורה משבחת א"ע במעלה יתרה, שיכולה היא לירד ממעלתה הגבוה והרמה, להיות אמון, שהיא רועה ומפרנס נש"י, כנודע שהתורה נק' מזון לנפש, ולכן נק' התורה לחם כמ"ש "לכו לחמו בלחמי" [מה זה "לחמי"? התורה היא הלחם של הקב"ה. מי אוכל אותה? רק אנחנו אוכלים או שגם הוא גם אוכל? נשאר את זה רגע בצד, זה קשור ל"ואהיה אצלו אמון"].

וזהו "כאשר ישא האומן את היונק". דר"ל שמפרנסו בלחם אחר ימי יניקה דאם ר"ל שמניקו מהו שאמר "כאשר ישא האומן כו' מאין לי בשר כו'" [אם "האומן" הכוונה למי שמניק, אז לכאורה היה צריך להגיד "מאין לי חלב". אלא ברור שהכוונה שהוא כבר גמר לינוק ועכשיו הוא יכול להיות עצמאי. כך אדמו"ר הזקן מסביר את הפסוק⁷].

והנה גילוי בחי' זו להיות התורה בבחי' לחם הוא בשבועות זמן מ"ת שהקריבו שתי הלחם, לחמו בלחמי תשב"כ ותשבוע"פ.

שהוא אומן, אתה נותן לי לטפל בעם ישראל כמו שנותנים לאומן להניק את הבן ואין דבר כזה. [וראה תוס' ישנים על שבת נג: (אך ראה בעץ יוסף על ב"ר ל, ח)]

⁷ אמנם יש מפרשים שמשו רבינו מתכוון להגיד כאילו אתה צוחק עלי, אתה אומר לי להיות כמו אומן?! אין דבר כזה זכר

משה והתורה – מה יותר גבוה?

מה יוצא עכשיו? אמרנו שמשה רבינו הוא יותר גבוה מהתורה, אבל עכשיו התורה באה ואומרת "אני יותר גדולה ממך, כי אני יכולה לרדת למטה יותר ממה שאתה יכול לרדת".

אני רוצה להגיד את זה בעבודת ה' פשוטה. מה הכוונה שמשה רבנו יותר מהתורה ומה הכונה שהתורה משתבחת שהיא יותר ממשה? מה כל אחד אומר? בפשטות, מה הכוונה שהתורה יורדת למקום שמשה רבנו לא יכול לרדת? מה הציור של זה? נגיד את זה ביחס אלינו:

מה שהוא רוצה להגיד זה שמשה רבנו אומר שיש את ה', והתורה מסבירה איך ה' יורד ונמצא בתוך המציאות.

משה רבנו רוצה לקחת את עם ישראל לאמונה בה', אצלו העיקר זה להגיד שיש את ה' ולכן הוא קשור לפסח. על ידי משה רבנו בעצם האנשים צריכים כל הזמן להידבק בקב"ה ואם הוא צריך לרדת אליהם הוא מרגיש שאין לו איך לרדת אליהם. אבל התורה היא להפוך שהקב"ה יוכל לרדת למטה לתוך המציאות הנפרדת, ושלאנשים יכולה להיות השגה מצד עצמם בקב"ה, וברגע שהם עסוקים בעצמם, בתורה כפי שהיא ירדה למטה, אז גם הם יכולים להיות עסוקים באלקות.

אם משה רבנו יתחיל להגיד שהוא רוצה להתבטא במשהו, אז מה יקרה? זה יהיה בשר ממש. מתי כשמשה רבנו מביע את עצמו זה כן טוב? כאשר הוא מביע שיש ה'. אבל אם הוא יגיד שיש תורה ומצוות שקשורים אליו – זה יהיה בשר גמור, משהו מאוד נמוך. למה צריך צדיק? כדי להרגיש את הנוכחות האלקית. משה רבנו אומר אני רוצה שירגישו נוכחות אלקית.

אך התורה באה ואומרת "אני לא ככה, אני יותר גדולה ממשה רבנו". התורה היא איך שה' בא ואומר שהוא רוצה שכל פרט בחיים יהיה כלי לכך שה' יוכל לשכון בו ולהיות שם.

כמובן שאם יהיה רק תורה, אז יהיה לנו מלא דברים שאפשר לבטא אבל לא יהיה לנו קשר ונוכחות של ה'. אז מצד אחד משה רבנו הוא הנוכחות של ה' ממש,

אך זה רק בגלל שהוא מדבר על עצם האמונה בה' בעצמו, אבל ברגע שהוא ינסה להגיד תורה ולהביע את עצמו זה לא טוב, זה ייפול לגמרי. וכשהוא בא להגיד תורה שבכתב ותורה שבע"פ הוא מרגיש שזה לא מבטא את זה טוב, זה לא מה שאנו רוצים. אנו רוצים את הקב"ה וכל התורה היא לא מבטאת את זה. לכן הוא כבד פה.⁸

ב"צ"מ עוד לא ממש נולדנו

כי בימי הספירה הם ימי יניקה, כי לידת נש"י הי' בשביעי של פסח. ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, שנמשכו מזה העולם אל הגילוי.

למה חשוב להגיד שהם נולדו בשביעי של פסח? לפי זה מה היה ביציאת מצרים? לפי זה יוצא שיצאנו ממצרים, ולמרות זאת עוד לא נולדנו. אפשר אולי קצת לדמות את זה לילד שנולד אבל הוא עדיין לא בוכה.⁹

אם נסביר את בעבודה, מה הכוונה שיש לידה? עד עכשיו חייתי באשליה שאני לא צריך לדאוג לעצמי, כי דואגים לי. ואז פתאום אני נולד ועדיין אני חושב שאני יכול שאני לא ידאג לעצמי בכלל. וכשאני מתחיל לינוק (ולבכות) הכוונה שאני מרגיש שאני צריך לדאוג לעצמי. ואז באמת עוזרים לי, מניקים אותי. יניקה היא שאני מרגיש שאני צריך לדאוג לעצמי, אין הכוונה שאני עכשיו יכול ממש בעצמי לעשות את זה (הרי זה עדיין לא לחם) אלא הכוונה היא שעכשיו אני יכול לבקש מהמשייע, ממי שהוליד אותי, שידאג לי. האמא הולידה אותי, אני רוצה שהיא תגדל אותי. כלומר לפני כן היא מגדלת אותי בלי שאני אפילו אומר שאני רוצה שהיא תגדל אותי. ימי היניקה זה שאני רוצה שהיא תגדל אותי.

הימים שבהם אני אוכל "בלחמי" אלו ימים שבהם המגדל יצר מציאות בה אני יכול להתחיל לדאוג לעצמי. התורה ירדה כל כך נמוך עד שאתם יכולים לדאוג לעצמכם. איך זה קורה? על ידי מתן תורה. שהקב"ה אמר לנו עכשיו אתם יכולים

⁹ על מצרים כתוב שהיו נולדים כך שהיו יוצאים מהרחם והיו מביאים משהו לאמא שלהם שתחונך את חבל הטבור והיא הייתה חותכת. ציור משעשע.

⁸ שאלה: הייתי מצפה שהדיבור הזה יהיה לפני מתן תורה. תשובה: הבעיה מתחילה כשבאים לראות איך העם קולט את זה. זה לא נקלט בעם ישראל.

על ידי שאני נותן לכם את התורה לדאוג לעצמכם. אדה"ז כותב ש"לחמו בלחמי" זה כנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה. יש איך שה' משתעשע בתורה – שזו תורה שבכתב, ויש איך שהוא רוצה שאנחנו נשתעשע – שזו תורה שבעל פה (ראה בכל זה בביאור על ד"ה "והניף", בדף לט, ג מהמילים "והיינו כי שתי הלחם").

לסיכום ההשתלשלות כאן: ביציאת מצרים אני מאמין שיש ה' – מוחין דאבא ואמא, יש רק אבא ואמא, יש רק את ה'. ואין עוד מלבדו. ואז אני לא נתון בעצמי אלא אני בלוע בתוך הקב"ה לגמרי, ה' תופס אותי ואני אחריו ואני בכלל לא שם לב לעצמי מרוב שאני שם לב אליו.

ואז יש לי חמישה ימים שאני מנסה להבין מה קורה פה, יש אותי או אין אותי? ואז אני אומר: רגע, אני צריך שהוא ידאג לי. ואז אני כמו ילד שבא בטענות להורים שלו. ולאחר מכן אני דואג לעצמי.

בהתחלה האלקות נמצאת למעלה; ואז יש פער ביני לאלקות – שביעי של פסח; ואז האלקות יורדת למטה – לכו לחמו בלחמי.

מה היא התורה לפי זה? ימי הניקה או שבועות? נראה שזה קצת מורכב:

שני סוגי גידול

ומשביעי של פסח עד שבועות מ"ד ימים הם בבחי' יניקה, דהיינו הגדלת המדות חסד שבחסד כו'. עד"מ שהחלב מגדל אברי הולד.

וכך ימי הספירה הם המשכות ימים עליונים היום יום כו' לעומר שעורים שהוא מאכל בהמה, הוא מקור וחיות הנפש הבהמית של האדם [כי הנשמה ונפש אלקית א"צ תיקון לעצמה כו'], להפוך כל המדות שבה שתהיינה לה' לבדו ולא תחללו כו'¹⁰, יום ראשון חסד שבחסד כו'.

¹⁰ ראה בביאור ע"פ "ולא תשבית מלח" (בלקוטי תורה ויקרא ד, ג ואילך).

והיינו בחי' גידול של המדות שבנפש הבהמית והעלאתן מומטה למעלה, ע"י בחי' המשכת מוחין מלמעלה ונק' בע"ה מוחין דיניקה, וכמ"ש במ"א ע"פ ולבן שינים מחלב, וזו היא המשכה עליונה מלמעלה, מן הימים העליונים הנמשכים במ"ד ימי הספירה, עד"מ "דם נעכר ונעשה חלב" (בכורות ו:). כך ע"י אתכפיא שהאדם מזכך מדותיו נמשך הגדלת המדות.

אך "אין התינוק יודע לקרות אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן". שבבחי' יניקה עדיין לא נכנס בו דעת עד שיטעום טעם לחם, היא בחי' התורה שנתנה אחר ימי הספירה בשבועות, ואזי הקריבו בו שתי הלחם והוא מזון לנפש האלקית "לכו לחמו בלחמי".

והקרבה זו צריכה להיות "ממושבותיכם" בחי' ישיבה, היא בחי' ק"ש. כי תפלה בעמידה, וק"ש בישיבה בעולם הבריאה, ששם הוא היחוד שבק"ש יחודא עלאה או"א שא"א לנו להשיגו באצי' [וכמ"ש בפע"ח שער הק"ש פ"ד].

ופי' הכתוב: "ממושבותיכם" – מבחי' ק"ש במס"נ, "תביאו לחם כו" – תוכלו להמשיך בחי' התורה להיות לכם בבחי' לחם, הגורם להמשיך בחי' הדעת וההשגה.

וזהו "ואהיה אצלו אמון":

אז מה מגדל אותנו? קודם כל אני רוצה שנשים לב שיש פה שני סוגי גידול, ורק על אחד מהם נאמר "ואהיה אצלו אמון": יש יניקה שמגדלת את הנפש הבהמית, ויש לחם שמגדל את הנפש האלקית.

מה שמגדל את הנפש הבהמית זה המדות העליונות, וזה מה שקורה בספירת העומר; ומה שמגדל את הנפש האלקית זה התורה, שעל זה נאמר "ואהיה אצלו אמון".

אמרנו ש'יניקה' זה שאני מרגיש שאני צריך לדאוג לעצמי אבל אני לא יכול ממש לעשות את זה, אני יכול רק לבקש מהמשפיע שידאג לי, אני בא בתביעה לקב"ה שיגדל אותי – זה נקרא שאני רוצה תורה אבל אין לי תורה. אני רוצה שיהיו לי מוחין, אבל זה עצמו אומר שאין לי כל כך מוחין. 'מוחין' הכוונה שיש לי חיות

עצמאית, יש לי שכל וכאילו יש לי חיות בתוכי, אני יכול להחיות את עצמי. וזה קורה לאחר שאני רוצה מוחין אז נהיה לי מוחין.¹¹

לרצות להיות גדול

לשני השלבים האלו הוא קורא גידול, רק שיש גידול שעושה שאני רק ארצה להיות גדול, ויש גידול שעושה שאני באמת אהיה כבר גדול בפועל. כמו ילד שרואה את ההורים שלו ומאוד רוצה להיות גדול, הרצון הזה הוא חלק מהקטנות שלו אבל לאט לאט הרצון הזה גורם לו להבשיל עד שהוא יוכל פתאום לתפוס ובאמת להיות גדול, הוא כל הזמן גדל ופתאום הוא נהיה גדול. כך זה פה, הרצון להיות גדול גורם לו אח"כ להיות גדול בפועל. אני מאוד רוצה שהקב"ה ידאג לי, ובעצם בפנים כשאני רוצה שהקב"ה ידאג לי אני מחפש שאני אהיה גם כמו הקב"ה. כמו שהקב"ה משתעשע בתורה (כמו שנראה בהמשך) גם אני רוצה, מה זה עושה לי? השלב הראשון עושה לי שאני מאוד רוצה שיהיה לי תורה. אני מאוד רוצה להיות גדול, ולהיות גדול הכוונה לקבל תורה, כלומר שאני אוכל להיות "לכו לחמו בלחמי".

איך זה נראה שיש תורה? איך ה' משתעשע בתורה? איך זה נראה להיות גדול בפועל? את זה הוא רוצה להסביר באות ב'¹². כאן בפיסקא הראשונה הוא רק רוצה לדבר על כך שהאדם גדל, ולא על מה זה להיות גדול. לכן רוב הפיסקא היא על ספירת העומר, ועל שבועות הוא כותב מאוד בקצרה.

הוא רוצה להסביר מה קורה לי. אני יכול לחשוב שיש ה' אבל זה עדיין מנותק מהחיים שלי – זה פסח, יציאת מצרים. זה נשאר אצלי רק ב'מקיף', אין לאמונה הזאת משמעות לחיים שלי, עד שיכול להיות הרבה פעמים מצב ש"גנבא אפוס מחתרתא רחמנא קריא"¹³. אמנם כשהייתי בתוך זה הלכתי על זה עד הסוף וכולי הייתי שם – זה היה ביום ראשון של פסח, שהיה לי את המוחין של אבא ואמא¹⁴. אך

¹² לפני השיעור שאלו שבאמר הזה יש הרבה ווארטים שלא ברור מה הרצף ביניהם, כעת מוסבר מה המהלך כאן.
¹³ ברכות סג. (ע"פ גירסת העין יעקב המובאת בגליון שם).
¹⁴ כמבואר בביאור על המאמר (בדף יט, ב) "יום ראשון דפסח הוא בח' מוחין

¹¹ באר"י כתוב במפורש שכשאומרים מוחין סתם הכוונה על השכל והמודעות, וכשאומרים "מוחין דיניקה" הכוונה למוח הגשמי. קודם כל המוח הגשמי גדל ורק בשלב לאחר מכן הבפנים גדל.

מה קורה לי אחר כך? אני אומר לעצמי "ועכשיו מה אני עושה עם זה?" כל עוד אני מואר מזה – זה ה' חסדים, שהם בימים של חול המועד פסח¹⁵. ברגע שאני מרגיש שאני כבר לא מואר מזה אלא אני רוצה להיות מואר מזה – זה נקרא שנולדתי, וזה בשביעי של פסח. ואז מה מגדל אותי? מה הגידול שאני גדל? זה שאני כל הזמן רוצה. מה שאני כל הזמן רוצה אומר שאני כל הזמן עסוק בעצמי. זה נקרא נפש בהמית. זה שאני רוצה את ה' פה ואני מאוד רוצה שה' יזין אותי זה כמו "נפשי אויתך" בעבודת ה'¹⁶, אני רוצה שהקב"ה יחייה אותי והדבר הזה נקרא מאכל שמזין את הנפש הבהמית שהיא תגדל.

מה הנפש הבהמית צריכה לגדול? זה יפה שאתה מאוד רוצה את ה', אבל אתה צריך באמת לרצות את ה', והכוונה היא לא לרצות שאתה תקטין אותו ותשתמש בו ושהוא יהיה הגבאי והמשרת שלך שהוא יגדל אותך, אלא הכוונה היא שאתה רוצה להיות כמוהו. זה הכוונה שאתה רוצה שהוא יגדל אותך, וזה מה שקורה בשבועות על ידי התורה.

זהו, בינתיים זה כל מה שאתה יודע באות א, אתה רוצה לגדול – אתה תהיה גדול. עכשיו צריך לשאול – מה תעשה כשתהיה גדול? זה כבר אות ב'.

דווקא "ממושבתיכם"

מה שהוא מסביר פה על "ממושבתיכם", הכוונה שכדי שאתה תוכל שיהיה לך השגה ביחוד ה', שיהיה מוחין של יחוד אבא ואמא, יחודא עילאה – זה אפשר להשיג דווקא למטה, בעולמות ב"ע¹⁷, איפה שאנחנו נמצאים. זה הכוונה שאנו מביאים "ממושבתיכם", מאיפה שאנחנו נמצאים, מעולמות ב"ע ולא מעולם

¹⁶ עפ"י פרק מד בתניא, ראה באריכות גדולה ב"נהלך ברגש" בשער הראשון בחלק הראשון.
¹⁷ ובפרטות, בעולם הבריאה, עולם ההשגה והשכל.

דאו"א מקור המדות ולכן גומרים בו את ההלל".

¹⁵ כמבואר שם "והנה ה' חסדים הן מחדש שבחסד עד חסד שבהוד, כי החסדים דיסוד ומל' הם רק כללות ה"ח וכללות דכללות, כמ"ש בפע"ח בכוונות דהו"ר. וה"ח אלו זהו ה' ימים דספירת העומר שלפני שביעי של פסח".

האצילות, בתוך האצילות אנו יכולים לעשות ז"א כמו שמסביר בהמשך, אבל לעשות שיהיה יחוד של אבא ואמא זה אני יכול לעשות דווקא מתחת לאצי".¹⁸

כשאני רוצה להגיד שאין עוד מלבדו והוא עושה מה שהוא רוצה – אני יכול להבין את זה דווקא כשאני בעצמי יש לי מציאות כזו, שאני גם יחיד, ולא בלוע בתוכו. כמו שהקב"ה לא בלוע בתוך אף אחד. כמו שהגמרא אומרת שחכם עדיף מנביא, שיש צד שחכם בשכל שלו יכול להשיג יותר ממה שנביא יכול להשיג (וכמבואר באריכות באגה"ק יט). אפשר לתת לזה דוגמא מילד שמנסה להבין בעצמו וילד שמקשיב למה שאומרים לו והוא מבין את מה שאומרים ולא מעבר לזה, מה יותר חזק? יש לזה מעלה ולזה מעלה, העצמאי מבין הרבה פחות אבל מבין מה זה להבין מעצמו.

געגועים למתן תורה

דיברנו הרבה¹⁹ על כך שהספירה היא מאכל בהמה, וכדי לספור טוב צריך להיות עם הרבה שפלות, ואז זה נוגע. אם מנסים לספור יותר מדאי למעלה אז הרבה פעמים זה פחות נוגע, ואם סופרים את הפער העצום שיש בין האמונה החזקה והסוחפת לבין החיים שלנו זה מייצר געגוע מאוד גדול למתן תורה, געגוע שתהיה לנו תקשורת עם האמונה שלנו.²⁰

כאשר מגיעים לימים האחרונים של הספירה שמים לב שזהו פער שלא ניתן לגישור. זו ההכנה למתן תורה – להרגיש שיש כאן פער שלא ניתן לגישור.

הגעגוע הזה זה הרצון להיות גדול. זו הגדילה של הנפש הבהמית, שהיא מרגישה את ההזדקקות שלה לנפש האלקית. כמה שהיא רואה שבגילוי אלקות יש חיות ובמציאות שלה יש רק רצון לחיות כך היא נעשית כלי יותר טוב.

²⁰ היום רואים זאת מאוד בולט, כל כך הרבה יהודים בעם ישראל מרגישים שהאמונה זה החיים שלהם, מוכנים למסור את הנפש ולמות בשביל זה, אבל בחיים הפשוטים של היום-יום זה לא כזה פשוט.

¹⁸ ראה עוד הרחבה על כך במאמר השני בחוברת "האר"י החי".

¹⁹ בשיעור בחוה"מ פסח, התפרסם בגיליון "תזריע-מצורע". וראה עוד במה שהתפרסם בגיליון לפרשת במדבר בשיעור "ואהיה שעשועים" בתחלתו.

אבל אחרי זה מגיע שבועות, ואנחנו מקבלים את התורה שהיא מגדלת אותנו, כלומר שהיא אומרת שזה לא רק איזה געגוע אלא אפשר גם שהאמונה תיכנס בתוך הדעת שלנו, בתוך ההשגה שלנו. הקב"ה רוצה שזה יתלבש בתוך השכל שלנו, שיהיה אלקות בתוך השכל שלנו, זה בעצם מה שהתורה היא "ואהיה אצלו אמון", היא מפרנסת אותנו. זה נקרא "לחמי" של ה', זה כמו אצל הקב"ה בעצמו. אנחנו רוצים שהאמונה שיש לנו בקב"ה לא תישאר רק מקיפה אלא שהיא תכנס לתוך כלי ההשגה שלנו, שתתן לנו חיות ושתהיה לנו יכולת להמשיך אותה לקשר הפנימי שיש לנו עם ה'.

פה אנחנו כבר 'מתבגרים', כלומר שאנחנו יכולים לאכול בכוחות עצמנו, אבל עדיין אנחנו אוכלים את הלחם שלו. הוא בא ואומר שהוא רוצה שנדבר בדברי תורה, הוא רוצה שהתורה תהיה מושגת לנו. אחרי שאנו סופרים ועושים הרבה הקדמות, בסוף הוא רוצה שיתיישב בתוכנו. זה מה שקוראים קריאת שמע בישיבה. זה נקרא שזה בתוך הדעת שלנו, בתוך השכל שלנו. זה שהקב"ה רוצה שזה יתיישב בשכל שלנו ורק בגלל זה התורה היא תורה – זה מה שעושה שזה לחמי. אם היינו לומדים תורה כי זה שכל שלנו היינו מתים ברעב כי זה לא היה לחמו של הקב"ה. אם הקב"ה רוצה שמה שנלמד נגיד שזה להשיג אותו אז הוא שם את עצמו בתוך זה, ורק בגלל שהוא שם את עצמו בתוך זה אז ההשגה שלנו משיגה אלקות ואנחנו אוכלים.

אמנם אנחנו מייצרים את האוכל, אבל הוא אומר שגם הוא אוכל את זה, שזה שלו, ואנחנו אומרים שרק בזכות זה שהוא אמר לנו שמה שנגיד זה תורה לכן התורה יכולה לגדל אותנו.

לכן ההרגשה של השפלות, של הימים האחרונים של ספירת העומר, היא של כמה אנחנו לא יכולים בעצמנו. אנחנו לא יכולים להחיות את עצמנו, ומה שיכול להחיות את עצמנו זה רק שהוא אומר שכשאנחנו נלמד זה מה שמעניין אותו²¹.

מתעסק". מה שהקב"ה מתעסק איתו זה נקרא תורה. אנחנו אומרים שאנחנו צריכים "לעסוק בדברי תורה", אבל אצל הקב"ה זה הפוך, מה שהוא מתעסק איתו ומשתעשע איתו זה גופא התורה. לכן התורה נקראית (כי תשא לב טז) "מעשה אלקים" וכדברי

²¹ אפילו בתורה שבכתב עצמה הוא מתעסק עם מה שקשור אלינו. כמו שכשמה רבנו מחזיק בכסא הכבוד התשובה שהוא נותן למלאכים היא "תראו מה כתוב בתורה, תראו עם מה הקב"ה

ב. "ואהיה שעשועים"

ב. ואח"כ [אחרי שאתה מבין שזה מה שאתה מחפש והקב"ה אומר אני אתן לך את זה. אז מהי התורה הגדולה הזו?] "ואהיה שעשועים", שע"י בחי' "אמון" הוא המשכת בחי' לחם ומזון להיות הדעת וההשגה, עי"ז אח"כ נמשך גילוי בחי' השמחה והשעשועים. [אחרי שאתה מנסה להשיג אלקות אתה רוצה להגיד שהקב"ה נמצא בתוך השגת האלקות שלך. מה שלמדת, מה שאתה מדבר – זה שעשועים של ה'].

והנה ביאור ענין השמחה והשעשועים המתגלים ע"י הדעת וההשגה. יובן במ"ש "זמירות היו לי חקיד כו'" ואמרז"ל [במדרש רבה, ובתנחומא, ובגמרא פ"ז דסוטה דל"ה ע"א] שנענש דוד על שקרא ד"ת זמירות²². ואמר לו הקב"ה "זמירות קרית לחו?! הרני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, דכתיב (בהעלותך ז, ט) 'ולבני קהת לא נתן, כי עבודת הקדש עליהם, בכתף ישאו', והוא הביא את הארון בעגלה".

רש"י שם "כמשמעו, הוא בכבודו עשאן. דבר אחר כאדם האומר לחבירו כל עסקיו של פלוני במלאכת פלונית, כך כל שעשועיו של הקדוש ברוך הוא בתורה.

אין אני מבין שאדמו"ר הזקן משבח את מאמר חז"ל הזה? מבחינתו זה כאילו מה שכתב כאן באות א'. שהתהילים זה הגעגועים, הרצון, המוחין דיניקה. זה מה שאני רוצה. אם אני לא מתפלל ולא מבקש מהקב"ה שיהיה את עצמו ויכניס עצמו בתוך התורה אז הקב"ה כאילו לא יכניס עצמו. אצל נפש החיים כאילו יש תהילים ויש תורה, ודוד התפלל שהתהילים ייחשוב כמו התורה, אך אצל אדה"ז זה לא שיש תהילים ויש תורה, כאשר הקב"ה לא נמצא בתורה היא לא כ"כ תורה, והיהודי נשאר נפרד מה', כדי שאני יוכל ללמוד תורה אני צריך שאני יהיה כלי והקב"ה יכנס לתוך התורה ואז התורה תתלבש בתוך הכלי ויצמח מזה שיהיה לי תורה.

לפי זה הבעיה כאן היא שגם לאחר שהתורה מגיעה הוא עדיין קורא לה זמירות, כלומר יש כאן את הרצון לה' יותר מאשר את ה' בעצמו.

רש"י שם "כמשמעו, הוא בכבודו עשאן. דבר אחר כאדם האומר לחבירו כל עסקיו של פלוני במלאכת פלונית, כך כל שעשועיו של הקדוש ברוך הוא בתורה.

²² מאוד מעניין שכתוב במדרש תהילים (א, ח) "ועליהם [על התהילים] הוא אומר 'היו לרצון אמרי פי' יעשו לדורות ויכתבו לדורות אמרי פי ויחקקו לדורות, ולא יהיו קורין בהם כקורין בספרי מירס, אלא יהיו קורין בהן ונוטלין שכר עליהם כנגעים ואהלות".

ובנפש החיים (שכידוע נכתב כתגובה על התניא) כותב על פי זה (בשער ד' בתחילת פרק ב') "האמת הברור. כי לשמה אין פירושו דביקות כמו שסוברים עתה רוב העולם. שהרי ארז"ל במדרש שבקש דוד המע"ה מלפניו ית' שהעוסק בתהלים יחשב אצלו ית' כאלו היה עוסק בנגעים ואהלות. הרי שהעסק בהלכות הש"ס בעיון ויגיעה הוא ענין יותר נעלה ואהוב לפניו ית' מאמיר' תהלים. ואם נאמר שלשמה פי' דביקות דוקא ורק בזה תלוי כל עיקר ענין עסק התורה. הלא אין דביקות יותר נפלא מאמירת תהלים

והענין הוא כי פי' וביאור מלת "זמירות" הוא כמו זמר וניגון, שמזמרים ומנגנים ניגון א' כמה פעמים, אע"פ שהכל עריבות ומתיקות א' מ"מ כשערב לו לאדם איזה ניגון וזמר יכול לזמר ולנגן אותו כמה פעמים. וכך היה לי "חוקיד", חוקים נק' מצות שאין בהן טעם כמו פרה אדומה ושעטנז כו', כלומר שהגם שאין למצוה זו שום טעם ודעת בשכל המושג ומוכן מ"מ ערב ומתוק לחיכו עד מאוד. והיינו לפי שאף גם אם אין טעם ודעת מלובש בהמשכת מצוה זו למטה בהתלבשותה בגשמיות – מ"מ יסודתה בהררי קדש הוא מבחי' רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מבחי' טעם ודעת הנמשך מבחי' ח"ע, "והחכמה מאין תמצא" שהיא נמשכת מבחי' אין, הוא בחי' רצון העליון ב"ה.

כי הנה החכמה נק' "עדן", שהוא עונג הנשמות בג"ע בשכל הנבראים המשכילים בגדולת א"ס ב"ה ונהנים בהשגתם תענוג נפלא עד אין קץ, ע"ד שאמרו בגמ' (חגיגה טו:): על אלישע אחר "מוטב דלידייני כו'". והנה אף שבספרים נזכר רק ב' בחי' ג"ע תחתון ועליון, אבל באמת יש הרבה מיני ג"ע זה למעלה מזה עד אין קץ ותכלית גבוה מעל גבוה כו', וע"ז רמזו רז"ל "ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל כו'". אלא שהספרים לא דברו מזה רק מהב' מיני ג"ע, ג"ע עליון ותחתון, אבל בג"ע העליונים עד רום המעלות לא שלחו את ידם. וכל עדן שלמעלה מעלה עד רום המעלות הכל נק' בשם חכמה, כי העונג שבהם הוא לפי ערך ההשכלה וההשגה, ויש השגה למעלה מהשגה עד רום המעלות.

אך כל בחי' השגה ותענוג מריש כל דרגין כו' אינו אלא בבחי' זיו, וכמארז"ל "ונהנין מזיו כו'". [כלומר אנחנו יכולים לקלוט את זה שה' רוצה להמשיך את עצמו. הזיו הוא הרצון של ה' להמשיך את עצמו, ההנאה מהזיו הוא איך שאני יכול לקלוט את זה]. והוא "בורא קדושים ישתבח שמך לעד מלכנו". "קדושים" אלו הנשמות "וקדושים בכל יום יהללוך סלה" בלי הפסק בהשגה למעלה מהשגה, כי ת"ח אין להם מנוחה כו', וכל ההילול והשבח הזה אין זה אלא "ישתבח שמך", בחי' שם בלבד בחי' זיו כו' (כמ"ש מזה בד"ה את שבתותי תשמרון).

ושמו בגימ' רצון, שהרצון הוא למעלה מעלה מבחי' חכמה, והחכמה היא הנמשכת מבחי' הרצון, שכך עלה ברצונו להתלבש בבחי' חכמה. ולואת הרי בחי' החכמה בטילה כאין לגבי בחי' רצון העליון ב"ה המתלבש בה ואין ערוך אליו.

וזהו [הרצון] ענין הזמירות שקרא דוד לד"ת לבחי' החוקים, שעם היות שאין בהם טעם היינו לפי שנמשכו ונלקחו מרצון העליון ב"ה שהוא למעלה מההשגה והטעם [כשהוא אומר "זמירות היו לי חוקין" הוא רוצה להגיד שכל התורה היא לא החכמה, אלא העיקר זה הרצון שלך שאתה ממשיך את עצמך, ולא ההשגה שלי. כך הוא משבח את התורה].

ומ"ש "אורייתא מחכמה נפקת" נפקת דייקא [זה איך שהיא יוצאת, היא יוצאת מהחכמה], אבל יסודן למעלה מהחכמה, תר"ך עמודי אור. עד"מ העמוד שמחבר הגג עם הרצפה כך המצות נשפלו למטה, אבל שרשן גבוה מאוד נעלה.

ע"כ היה שמח שמחה גדולה בעסק התורה ומצות ע"י התבוננות זו שהם רצון העליון [אני יכול ללמוד תורה כאילו התורה זה השכלה מאוד גבוהה, ואני יכול ללמוד אותה כמשהו שה' רצה. כל הזמן דוד המלך חשב שהתורה והמצוות הם רצון העליון. זה לא מה שאני משיג, זה מה שה' רוצה פה. זה משהו נפלא]. וע"כ קראן זמירות, שהן היו לו כמין זמר שמנגנין זמר א' בהם כמה פעמים מוגדל המתקוות שבו.

מהו זמר? כתוב שהנפש נמשכת על ידי הניגון. אדם שומע מוזיקה והנפש נמשכת. אז "זמירות היו לי חוקין" זה גם שה' ממשיך את עצמו, וגם מה שאני נמשך מזה שה' נמשך, אני שומע את ה' ממשיך את עצמו וזה מושך אותי.²³

על דוד המלך כתוב (שמואל ב, כג א) "נעים זמירות ישראל", וכן נאמר עליו (שמואל ב, טז יח) "יודע נגן", הוא יודע למשוך, הוא מלהיב.²⁴ אצל דוד המלך כל

לי שה' רוצה שאני יימשך אליו. אז הניגון הוא כלי טוב לכך שאני נמשך.
²⁴ בפסוקים שם (סוף פרק יז בשמואל א') יש שם משהו מאוד לא ברור, שאל שואל את אבנר "בן מי זה הנער", מה השאלה הזאת? וכמו שחז"ל כבר שואלים (מדרש שמואל פרשה כב, מובא ברש"י) "וכי לא היה מכירו? והלא כתיב (לעיל טז כא) 'ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כליו'. אלא שבהתחלה הוא ראה אותו כמישהו נחמד שמושך אותו והוא נמשך אחריו (כמו שרואים בסוף טז), וכשהוא בא להילחם

²³ יש הרבה אנשים שלא גדלו במקומות חסידיים או שגדלו במקומות חסידיים ושואלים שאלות: על מה חושבים כשמנגנים? גם אני בתור ילד שאלתי את עצמי את השאלה הזו. כשאני לומד אני יודע מה לחשוב, כשאני מתפלל אני חושב שאני יודע מה לחשוב... אבל כשמנגנים – על מה חושבים? הכי פשוט להגיד שחושבים על כך שזה מושך אותי. מה מושך אותי? זה שיש ה' שהוא רוצה שאני יימשך אליו זה מושך אותי. והניגון הוא כמו כלי טוב לתנועה שיש

דבר שהוא לומד הוא מרגיש שה' מושך את עצמו וכך גם הוא נמשך. כמו שדוד מנגן ניגון ומושך את עצמו ואז מישוהו אחר שומע אותו וגם הוא נמשך. כך לה' יש זמר הוא מושך את עצמו וגם אני נמשך.

כך עם היות שכל המצות כולן הן רצונו ית' והרי זהו שבח אחד לכל המצות שבכולם מתלבש רצה"ע ב"ה, מ"מ היה מתענג ושמח בכל א'. כמו שמתענגים ושמחים בעריבות ומתיקות הניגון והזמר שניגון וזמר א' מנגנין ומזמרים כמה פעמים מאחר שהוא זמר יפה מאוד. וזו היא שמחה של מצוה, דהיינו מחמת עוצם גדולת המצוה עצמה, כי גבהה מעלתה מאוד שהוא הוא רצה"ע ב"ה שלמעלה מהחכמה, שהוא בחי' עדן ותענוג והשגה נפלאה עד אין קץ מריש כל דרגין בו'.

עכשיו הוא אומר שהרצון הוא הרבה למעלה מתענוג והשגה (עוד מעט הוא יגיד הפוך), הוא רוצה להגיד שהתענוג שיש לי מכל מיני דברים הוא למטה מהרצון. הרצון הוא עצם ההיסחפות וההימשכות, וכשאני מתענג ממשהו שיש משהו שמענג אותי זה לא עצם ההיסחפות אלא יש משהו ספציפי שמושך אותי, אבל עצם ההימשכות זה עצם הרצון שהוא הרבה יותר מתענוג. כי כל תענוג באופן פשוט הוא תענוג מולבש, ממשהו. ויוצא שהוא פחות מהרצון. הרצון הוא עצם התענוג המולבש.

אך מ"מ נענש דוד ע"ז, לפי שעדיין לא הגיע לתכלית השבח העיקר שבתורה ומצות ומעלתן העצמי'. שהרי לא שבח אותן אלא בבחי' רצה"ע ב"ה המלוכש בהן, והנה הרצון הוא עדיין בבחי' מעלת ומדרגת חיצונית שלהם, וכמ"ש וראית את אחורי ופני לא יראו [בשיעורים האחרונים בתניא דיברנו הרבה על הרצון לעומת התענוג. פה הרצון הוא אחוריים].

אבל פנימיותו ועיקרו הוא הוא עונג [לא תענוג אלא עונג] העליון ב"ה, שהוא פנימית הרצון כידוע, וע"ז נאמר "אחור וקדם צרתני". ועד"מ מבשרי אחזה שהתענוג

ממשפחת פרץ, מלך יהיה, שהמלך פורץ גדר לעשות לו דרך ואין ממחין בידו, ואם ממשפחת זרח בא, חשוב יהיה").

בגלית שאול מבין שהוא יכול למשוך את כולם אחריו (וכהמשך דברי חז"ל שם "ראהו מתנהג בטכסיסי מלכות. אמר שאול: אם בא

הוא עיקר המכוון והרצון הולך אחר התענוג, שמחמת שיש נחת רוח ותענוג לפניו לכך הוא רוצה וחפץ בכך, ולכן נק' הרצון בחי' אחוריים [הרצון הוא תוצאה של התענוג] ובחי' חיצונית לגבי העונג העליון ב"ה המלוכש בו.

וע"ז נאמר "וראית את אחורי לפני לא יראו", שאין פנימית העונג מתגלה כ"א בחי' הרצון בלבד, כמו שאינו נראה ונגלה באדם לזולתו רק בחי' רצון בלבד כשמוגלה לו רצונו להיות כך וכך, אבל פנימית העונג המלוכש בו והמכוון מזה איזה עונג ונחת רוח לפניו מזה לא ניתן להתודע ולהגלות ועונג זה הוא המלוכש במצות שהן רצונו ית'.

וזהו "אשר קדשנו במצותיו", "אשר" מלשון "באשרי כי אשרוני" שהוא לשון הילול ושבח²⁵, והוא על עוצם ריבוי התענוג שיש בזה כדי להלל ולשבח מאד. ובבחי' זו נאמר באשר "וטובל בשמן רגליו" שבבחי' רגלו בלבד הוא מלוכש בבחי' שמן היא בחי' ח"ע כו' [הוא כל כך מאושר, שרק הרגל שלו נמצאת בבחינת החכמה אבל הוא האושר העליון]²⁶:

נהנית?
רוצה לקרוא עוד?
מגוון חוברות של הרב למכירה באתר ישיבת עוד יוסף
חי'
ובטלפון 058-5277427

שפחת יעקב, שזה אושר שמגיע כתוצאה מהעבודה.

²⁵ "אשר קידשנו" היינו נתינת טעם, לכן זה קשור לאושר.
²⁶ במקום אחר ביארנו שזה קשור דווקא לאשר, שהוא הבן האחרון של זלפה

על תופעה של געגוע לשבי (תסמונת שטוקהולם)

ישנה תופעה ייחודית, בה השבוי לאחר שחזר מהשבי כאשר הוא כבר משוחרר לנפשו מפגין נאמנות ואפילו חיבה כלפי השוברים שלו. לעיתים, על אף שסביבתו הקרובה של השבוי המשוחרר תומכים בו ודואגים לנוחותו, הוא מצידו לא מוכן 'ליישר קו' עם החזרה לשגרה, והוא מתגעגע לשהות בצל השבי. אותו שבוי ינצור בתודעתו את הטוב (המועט) שעשו עמו שוביו, ויעדיף אותו על פני כל הטוב שמרעיפים עליו בהיותו אדם חופשי.

תופעה זו כמובן תמוהה, ומעוררת תהיות ושאלות רבות. השבוי סבל בשבי, ואיך יתכן שהוא רוצה לחזור אליו? ולאחר כל הסבל שעבר בשבי, מדוע הוא לא רוצה לחזור לשגרה ולחיות חיים נעימים ושלווים?

עם ישראל מתגעגע למצרים

על מנת להסביר את התופעה מנקודת המבט של התורה, עלינו למצוא קודם כל היכן התורה מתייחסת לתופעה זו. ואכן, כאשר מחפשים – מגלים שהתורה מתייחסת לתופעה זו בפירוש ובהרחבה, בהקשר לשחרורם של בני ישראל מהשבי במצרים.

בני ישראל היו שבויים במצרים, ועבדו שם עבודת פרך. לא היה קל לבני ישראל בשבי, והם סבלו מעינויים קשים. כך מתארת התורה: "וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה" (דברים כו, ו). והנה, כידוע לכולנו, ה' מוציא את עם ישראל מהשבי במצרים ביד חזקה ובאותות ומופתים. כעת עם ישראל משוחרר לנפשו. היינו מצפים שכעת עם ישראל לא ירצה לחשוב בכלל על מצרים, וירצה רק לשכוח מכל החוויה הנוראה שעבר שם.

אך התורה מתארת שאצל עם ישראל קיימת תופעה הפוכה. סמוך ליציאת מצרים, מיד לאחר קריעת ים סוף, עם ישראל כבר מתחיל להתגעגע: "וילוננו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר: ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב: " (שמות טז, ב-ג).

מה קורה פה? מה עם ישראל זוכר ממצרים? לא את העינויים, לא את עבודת הפרך, לא את הסבל והייסורים; דבר אחד עם ישראל זוכר – היה לנו אוכל טוב, ישבנו על סיר הבשר ואכלנו לחם לשובע.

כך מתואר עם ישראל גם בספר במדבר: "והאספסף אשר בקרבנו התאוותאווה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים". גם פה הזיכרון של עם ישראל ממצרים הוא לא של הצער והייסורים, אלא של האוכל המשובח שהיה להם במצרים.

מקור התופעה בנפש – חיפוש עוצמה של חיים

מאיפה נובעת התופעה הזו? מניין נובעת תחושת הגעגוע לשבי בנפש השבוי?

על השבוי, כמובן, עברו ייסורים רבים בשבי, והוא סבל מעינויים קשים. כל רצונו של השבוי הוא רק לצאת מהמקום הנורא בו הוא נמצא. גם בני ישראל בהיותם במצרים לא ראו את שהותם שם כחווייה טובה אלא כסבל נוראי שהם רוצים להפסיק אותו. כך מתארת התורה את תחושותיהם של בני ישראל השבויים במצרים: "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו". אין כל ספק שהשבוי בהיותו בשבי מעוניין לצאת לחופשי ולהיגאל ממאסרו.

אם כן, למה כאשר השבוי כבר מגיע לביתו, לעצמאותו ולסביבתו התומכת – הוא פתאום מתחיל להתגעגע לשבי? למה לפתע הוא מתחיל לזכור את חווית השבי כחווייה נעימה וטובה?

כאשר השבוי חוזר לביתו – הוא נתקל בבעיה. השבוי שהשתחרר נפגש כעת עם חיים שגרתיים, חיים של יומיום. יש לו מיטה נוחה לישון, אוכל טוב לאכול, ורשות לנהל את חייו ככל שיחפוץ – לכאורה הכל מצוין, אבל בכל זאת משהו חסר.

מה חסר לו?

חוויית החיים בעת השבי הינה חוויה קשה, אך גם עוצמתית מאוד. כאשר המצב מאתגר כל כך, והאדם חווה איום קיומי יומיומי על חייו – הוא חווה עוצמות גבוהות של מתח החיים. הסבל גדול, הייסורים והצער נוראים, ודווקא משום כך האדם חווה את עצם חייו בצורה בה הוא מעולם לא חווה אותם.

כאשר השבוי חוזר לשגרה, הוא מצד אחד רוצה לוותר על הייסורים והצער שהיו לו בעת השבי, אך מצד שני יש משהו אחד שעליו הוא לא רוצה ולא יכול לוותר. החיים השגרתיים ואפרוריים, על אף שהם שלווים ונעימים, חסרים את עוצמת החיים שהוא חווה כבר תקופה ארוכה. הסביבה מצפה מהשבוי שישכח את מה שעבר עליו בשבי, ויחזור להיות כאחד האדם, אך הוא בתוך עצמו מרגיש שהוא לא יכול לוותר לגמרי על מה שעבר עליו. התחושה שלו בפנים היא שאי אפשר למחוק את מה שהיה, כי היה שם משהו עוצמתי שהוא לא יוכל להשיג בעולם אליו הוא חזר.

כיצד השבוי יפתור את הסתירה הקיימת בנפשו? כיצד הוא גם יחיה חיים נעימים וטובים וגם יחיה חיים מלאי עוצמה כפי שהוא חווה? החוויה היחידה שחש השבוי שיכולה לבטא את מה שהוא מחפש, היא החוויה שהייתה לו כאשר השובים התייחסו אליו בצורה טובה. כאשר השובים התייחסו יפה לשבוי, הוא מצד אחד היה בסיטואציה של חווית חיים עוצמתית (משום שהוא עודנו בשבי) ומצד שני הוא לא סבל והיה לו טוב.

כך השבוי נותן מענה לחוסר שנוצר בנפשו כאשר יצא מהשבוי וחזר לשגרה. כך הוא לא חוזר לצער והייסורים של השבי, אלא לסיטואציות הטובות שהיו לו בהם. וכך הוא גם לא מפספס את עוצמת החיים אליה נחשף בעת השבי, עליה הוא לא מוכן לוותר.

התוצאה של ההתמקדות של השבוי בחוויות הטובות של השבי, יכולה להיות (במקרים קיצוניים) תחושת געגוע של השבוי לשובים שלו, והרגשת חיבה אליהם. על אף שהתופעה נראית תמוהה לחלוטין, לאור הדברים שנכתבו היא מובנת: הטוב (המועט) שהשובים נתנו לשבוי בעת השבי מבטא בשבילו הכי חזק את מה שהוא מחפש בנפש.

הדרך לפתרון – עוצמת חיים אמיתית

לאחר שהבנו יותר את הגורמים לתופעה, נתקדם שלב, וננסה למצוא את הדרך כיצד לשחרר את השבוי מהשבוי באמת.

כפי שנכתב, השבוי מתקשה לחזור לשגרה לגמרי, כי הוא לא מסוגל לוותר על עוצמת החיים אליה נחשף בעת השבי. אך הסיטואציות הנעימות שהיו לו בעת השבי הם לא באמת מה שהוא מחפש. הטוב שהשבוי קיבל משבוי אינו טוב אמיתי, אלא חלק מניצול והתעללות של השובים שלו. את חיפוש העוצמה של השבוי יש לנתב לעוצמה של טוב אמיתי, טוב כזה שהאדם באמת רוצה להיות שייך אליו.

הדרך של הקב"ה לפתור את תופעת הגעגועים למצרים שהתפתחה אצל עם ישראל היא להפגיש אותם עם עוצמת חיים אמיתית, כזו שהם ייסחפו אליה עד הסוף, וירצו באמת להיות שייכים אליה. בעקבות הגעגועים של בני ישראל למצרים הקב"ה מפגיש אותם עם מעמד הר סיני, ונותן להם תורה ומצוות בהם יש משמעות פנימית עם עוצמת חיים פי כמה וכמה יותר גדולה מזו שהייתה להם במצרים.

העוצמה של התורה והמצוות שהיו מענה לחוסר שחש עם ישראל ביציאתו ממצרים, יכולות להוות מענה גם לכל שבוי שיוצא מהשבוי ומחפש עוצמת חיים אמיתית על ידה יצא מהשבוי באמת. כאשר השבוי לאחר יציאתו משבוי יקבל על עצמו קבלה טובה, עליה הוא ילך בהתמסרות גמורה ועם כל כוחות נפשו – הוא יחוש שיש עוצמת חיים אמיתית אליה הוא באמת שייך, ויתחיל להיות באמת אדם חופשי.

שׁו"ת בעבודת ה' בישיבת דורשי יחוד

שאלה: מה עושים עם זה שלומדים ולא מרגישים שיוצא מהלימוד משהו?

תשובה: כדי לענות על השאלה הזו צריך להבין מה התחדש במתן תורה, חידוש מאוד חשוב.

בלי התורה האדם בעצם מרגיש שהוא צריך הרבה עניינים ממשיים של העולם הזה, כדי ליהנות, כדי שיהיה לו חיות ויהיה לו כף. הוא מרגיש שאם הוא ינסה שיהיה לו כף בלי כל מיני דברים שיגרמו לו כף זה יהיה דמיוני והוא רוצה שהכף יהיה ממשי אז הוא לוקח כל מיני דברים שיגרמו לו שיהיה לו כף. אבל בעצם מה שקורה הוא שכל הזמן הוא מרגיש שכדי שיהיה לו כף הוא משועבד לדברים חיצוניים לו.

התורה היא מה שהקב"ה מלמד אותנו איך הוא משתעשע עם עצמו, איך הוא מחליט שכשהוא רוצה שיהיה לו כף ממשהו הוא מייצר שיהיה לו כף מזה ותענוג מזה.

מה זה תענוג? הכוונה שאני נסחף לתוך משהו מאוד חזק, אם יש משהו שסוחף אותי חזק אני מרגיש תענוג. הקב"ה אומר: "אני יכול להיסחף למה שאני רוצה, ומה שאני נסחף אליו נקרא תורה". מה שה' שם את עצמו במשהו זה נקרא תורה. מה הביטוי של חז"ל? "אנא נפשי כתבית יהבית" – אני את עצמי כתבתי ונתתי. הקב"ה כאילו נסחף. זה נקרא תענוג. כשהוא מחליט להיכנס כל כולו זה נהיה שעשועים.

כאשר האדם מתענג ממשהו הוא צריך משהו חיצוני שיסחוף אותו, והתורה זה בדיוק הפוך.

האמת שגם בדבר שבעיקרון מאוד סוחף אותי, כמו נניח ששמים פה מעדן לידי וזה מאוד סוחף אותי, בסופו של דבר אם אני אהיה בדיכאון וישימו לי מעדנים – זה לא יסחוף אותי. או אם ישימו לי מעדן וזה יהיה כדי שאני יסיח את עצמי מעסקה טובה או משהו אחר שמשמעותי לי זה יעצבן אותי שמשתמשים במעדן כדי לעבוד עלי.

איפה אנחנו משתמשים בזה ביומיום? שנותנים מעדן כדי להסיח את הדעת מדבר מאוד חשוב? כששמים איזה ילד במעון או בגן או אצל השכנים או הולכים לרופא ההורים מנסים לשחד אותו לתת לו איזה מעדן ואומרים לו תיהנה מהחיים. והרבה פעמים מה הילד עושה? זורק אותו. למה? כי הוא לא רוצה את המעדן?! לא, הסיבה היא שזה פשוט מעצבן אותו שנותנים לו את המעדן הזה.²⁷

ככה מי שלומד תורה – אם הוא היה באמת אוהב את התורה ורואה מה המעדנים עושים לו הוא היה זורק אותם כמו שהילד הקטן זורק אותם. אה, הבנתי – המעדנים רוצים להוציא אותי מהקב"ה כדי שלא יהיה לי אבא ואמא. אפשר לשים אותי אצל השכנים... יש עולם שכן, ותסתדר בעולם. הקב"ה ואתה לא מסתדרים ביחד. הקב"ה החליט שיש לו עיסוקים אחרים, ואתה תהיה פה בעולם, העולם ישמור עליך. ואז נותנים לך כמה מעדנים ובעצם עבדו עליך. במקום שתהיה עם הקב"ה, במקום שתהיה עם אבא ואמא, פתאום אתה נמצא בתוך העולם.

אז אדם צריך להרגיש שבאמת ההבדל בין לקבל מעדן לבין להיות אצל אבא ואמא הוא שאבא ואמא מחליטים שהכיף שלהם זה אתה. ולכן כיף לך להיות איתם, כי אתה זה הכיף שלהם. אותו דבר אנחנו. מעדנים הוא שמוציאים אותנו מהקב"ה, והתורה הוא שהקב"ה אומר הכיף שלי זה אתם. כל התורה היא להסביר שהכיף שלי זה ה'. לכן חשוב לי, יקר לי, מה אתם עושים, מה קורה איתכם, בכל פרט ופרט להגיד שהכיף שלי זה אתם.

²⁷ וראה עוד בשיעור וצדיק יסוד עולם האחרון.

שנזכה שיהיו לנו תענוגים גדולים. נרגיש את התענוג מהקב"ה ואת השמחה שזה עושה לנו וכשנראה תענוגים כבר נדע מה לעשות איתם.

שאלה: ילד קטן לא צריך להגיד לו לזרוק את המעדן, הוא יודע זאת מעצמו. אז למה אנחנו לא יודעים מעצמנו לזרוק את המעדנים?

תשובה: כשהוא מאוד קטן הוא לא שם לב שההורים ברחו. יכול להיות שאנחנו מאוד קטנים ולא שמנו לב שההורים ברחו. אם נשים לב מה קורה פה סימן שקצת גדלנו.

עיקר התענוג מהתורה הוא לדעת שיש לה' תענוג ממני והוא רוצה אותי, והוא מלמד אותי שהוא רוצה אותי בתורה. כל פרט בתורה כל הלכה היא עוד צורה שה' מביע כמה חשוב לו שאני יביא לידי ביטוי בחיים את הקשר בינינו.